

De belangrijkste tips en informatie op een rij voor een toegankelijk stemlokaal

Bewegwijzeringsborden

- Bij voorkeur A1-formaat bord (minimaal A2) met zwarte letters.
- Gebruik geel of wit als achtergrondkleur (valt het beste op in de omgeving).
- Gebruik een schreefloos lettertype (zoals Verdana of Frutiger).
- De lettergrootte dient minimaal 5% van de kleinste leesafstand zijn (dus op een afstand van 1 meter moeten letters minimaal 5 centimeter hoog zijn).
- Maak de tussenruimte tussen de letters 1,5 keer groter zodat het woord op grotere afstand beter leesbaar is.
- Plaats tekstborden op een leeshoogte tussen 140 – 160 cm.
- Plaats bewegwijzering goed in het zicht en op een logische plek van de vervolgroute.
- Zorg voor een goede verlichting van bewegwijzeringsborden.

Verlichting

- Entree van het gebouw extra goed verlichten.
- Basisverlichting van de route naar het stemlokaal (minimaal 100 lux).
- Extra verlichting op beslistmomenten (kruisingen) en bewegwijzering (>100 lux).
- Gelijkmatig verlichte ruimtes; probeer licht donker overgangen te voorkomen.
- Zorg in het stemlokaal voor een basisverlichting van 300 – 500 lux.
- Zorg voor taakverlichting in het stemhokje, minimaal 1000 lux. Denk daarbij aan een goed afgeschermd LED armatuur, flexibel te verplaatsen en in hoogte instelbaar. Bijvoorbeeld: Daylight Foldi via www.irisHuys.nl.
- Scherm lichtbronnen af om lichthinder te voorkomen.
- Reflecterende materialen voorkomen.
- Let op hinderlijk lichtinval of reflectie bij ramen.

Route

- Maak routes herkenbaar door gekleurde markeringen op de vloer.
- Zorg dat toiletten goed vindbaar en bereikbaar zijn. En dat herkenbaar is wat het heren- en dames toilet is. Let op grootte, hoogte en contrast van de bordjes.
- Vermijd obstakels in de looproute zoals plantenbakken of zorg dat ze in kleur contrasteren met de vloer.
- Zorg dat wanden en vloeren duidelijk te onderscheiden zijn, bijvoorbeeld een donkere vloer en een lichte wand.
- Zorg voor een goede akoestiek. Probeer de nagalmtijden te verminderen. Gebruik bijvoorbeeld zachte materialen in het interieur zoals gordijnen, vloerbedekking, meubels met textielafwerking, speciale wand- en plafondafwerkingen.

Zorg bij trappen voor

- Goede verlichting.
- Een leuning in een contrasterende kleur.
- Een leuning die aan begin en eind 30 cm horizontaal doorloopt.
- Treden die gemarkeerd zijn met een rand (45 mm) die goed zichtbaar is bij het dalen van de trap: in een sterk contrasterende kleur en liefst ook podotactiel (met de voet voelbaar).

In het stemlokaal

- Hang de vergrote kandidatenlijst op aan een vrije wand (of een vergrote versie met de partijleden namen in A4 in een multomap).
- Maak de kandidatennaam en volgnummer vet gedrukt.
- Bereikbare opstelruimte vóór de op de wand aangebrachte kandidatenlijst 2,1 x 2,1m.
- Zorg voor contrasterend meubilair in de ruimte.
- Zorg voor een goed contrast van de gleuf van de stembus.
- Mogelijke hulpmiddelen:
  - Digitale vergrootglas functie op de iPad (www.iculture.nl/tips/vergrootglas-iphone) of een Android tablet (www.tiny.cc/brighterandbigger).
  - Soundbox en stem-mal: In 2018 is er in vier gemeenten een succesvolle proef geweest met de Soundbox en stem-mal. De Soundbox is een audio-ondersteuning, waarmee in het stemhokje de kieslijsten te beluisteren zijn. De stem-mail wordt over het stembiljet gelegd, waardoor bepaald kan worden welk vakje rood gemaakt kan worden. Meer informatie via www.oogvereniging.nl.
  - Gebruik van (eigen) hulpmiddelen om te kunnen stemmen is toegestaan.
- Ondersteuning van een begeleider is wettelijk toegestaan voor mensen met een visuele beperking.

Contact

Wilt u ondersteuning bij de praktische uitwerking van de adviezen?
Of heeft u andere vragen rondom toegankelijkheid? Neem contact op met:

Bartiméus Adviescentrum Toegankelijkheid

toegankelijkheid@bartimeus.nl
www.bartimeus.nl

Visio Zicht op Toegankelijkheid

visiozichtoptoegankelijkheid@visio.org
www.visio.org/toegankelijkheid

Robert Coppes Stichting

073 657 91 57
www.robertcoppes.nl

Oogvereniging

030 294 54 44
www.oogvereniging.nl

